

סימן צב ה - ז

הקדירה אצל האש

ויקרא פרק ו – כא: וכלי חרש אשר תבשל בו ישר וְאִם בְּכָלִי נְחֹשֶׁת בְּשֵׁלָה וּמִרְק וְשֵׁטֶף בְּמַיִם:

בישול מפעפע בכלי

זבחים צו: בעא מיניה: בישל במקצת כלי, טעון מריקה ושטיפה או אין טעון... א"ל: מסתברא כבגד, מה בגד אינו טעון כיבוס אלא מקום הדם, אף כלי אינו טעון מריקה ושטיפה אלא במקום בישול. א"ל: מי דמי? דם לא מפעפע, בישול מפעפע, ועוד תניא: חומר בהזאה ממריקה ושטיפה... בישל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי, מה שאין כן בהזאה! א"ל. אי תניא תניא. וטעמא מאי? **אמר קרא: ואם בכלי נחשת בושלה, ואפילו במקצת כלי.**

רש"י: מפעפע - מתפשט בכל הכלי.

4 שיטות הראשונים

א. **ראב"ן:** (רבי אליעזר בר נתן חותן של רבנו יואל שהוא אביו של הראב"ה): **ראב"ן:** "אירע מעשה במגנצא בקדירה מליאה בשר ותבשיל שהיתה שפותה אצל האור ורותחת, ונשברה כד של חלב, וניתז מן החלב על הקדירה של בשר על דופנה מבחוץ, ונשאלתי עליה, נ"ל דאם יש בקדירה בלא תבשיל ששים לבטל החלב הנבלע בתוכו לא נעשה נבלה, מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכה דאם יש בהחתיכה ס' לבטל הטיפה לא אסרינן ונתבטל החלב" (מובא במרדכי). (הוא סובר שאין חנ"ן בבלוע בכלי).

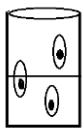
ב. **סמ"ג** (מתלמידי הר"ש משאנץ) לאיו סימן קמ-קמא נא ע"ג: וגרסינן בזבחים פרק דם חטאת (צו: דם לא מפעפע בשול מפעפע, כלומר מתפשט בכל הכלי, כתב מורי מכאן נוהג רבי שאם נפלה טיפת חלב על גבה של קדירה ורותחת באור שמפעפע בכל חרס של קדירה, וחתיכה עצמה נעשית נבילה, ובכולה קדירה משערינן שהחלב מתפשט בכל הקדירה ואין לו מקום להתבטל בששים, עד כאן לשונו.

הסבר שערי דורא: טיפת חלב מתבטלת רק בחתיכת בשר כיון שיש לה טעם משל עצמה אבל סיר אין לו טעם מצד עצמו ולכן אין הטיפה מתבטלת אפילו אם דופני הכלי יש 60 נגד הטיפה, ועוד הוא סובר שיש חנן בגוף הכלי. כך מסביר שערי דורא את הסמ"ג.

הסבר מהרש"ל בהגהותיו על הסמ"ג מסביר. הטיפה מתפשטת לאט לאט ובשלב, בהתחלה מתפשטת בפחות מ 60 בבלוע ונעשה חנ"ן, ומתפשטת עוד קצת ושוב אוסרת בפחות מ 60 וכן הלאה עד שאוסרת את כל הדפנות. ואין 60 בתכולה כנגד הנפח של הדפנות.

ג. **מרדכי מסכת חולין פרק גיד הנשה** (תרעט): ...**ומורי הר"ם** ז"ל רגיל להורות כשנופל איסור על דופן הקדירה והיא אצל האש, ואפילו היא של חרס, **מתיר אם יש בתבשיל ששים פעמי' ששים כנגד הטפה שנפל'**, דטעמא דמלתא משום דהטפה נ"ט סביבותיה עד ששים, ועד ששים נעשה

הקדירה חתיכה דאיסורא, ובעיא בתבשיל ששים לבטל כל הנאסר, כגון אם הטפה כשיעור פשוט נעשה האיסור בקדירה כנגד ס' פשוטים, מעתה אם התבשיל כשיעור ט"ו ליטרין דהיינו ס' פעמים ס' אז התבשיל מותר, **אבל לעולם הקדירה אסורה** אפילו בטיפה קטנה מאד, דכלי חרס אינו מוציא מידי דופן לעולם.

ד. סמ"ק ריג: "וטפת חלב שנפלה על דופן של כלי מספק' לן בפרק דם החטאת אי מפעפע בכל הכלי אי לא, הלכך **כשנפלה כנגד הרוטב** ויש ברוטב ס' מן הטיפה מותר, ממה נפשך אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה ואם אינו מפעפע אם כן לא

יאסר. אבל אם **נפלה נגד הריקן**, שמא מפעפע בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ששים מן הטפה, ונעשה אותו מקצת מן הכלי נבלי', וכשיערה הרוטב מן הכלי ילך הרוטב על אותו מקצת כלי ויאסרנו, לפיכך אם מיד הניחה להצטנן שלא הגביה הרוטב כלל מעת שנפלה עד שנצטנן לגמרי מותר, או בעוד שהוא רותח ינקוב שולי הכלי מתחת כדי שיצא הרוטב דרך אותו נקב, ולא ילך דרך אותו מקצת הכלי שהוא אסור.

אם נפלה מול הרוטב נחלקו האחרונים כיצד להסביר הסמ"ק: **ב"י, ש"ך:** אם נפלה מול הדופן הספק הוא שמא מתפשט בתוך דפנות הכלי בלבד ולא נכנס לתוך הרוטב והיא מתבטלת בדפנות כי יש בהן 60, או שמא חדרה ישר לתוך התבשיל ויש בו 60. **לט"ז** שמא חדרה לתוך הרוטב ואז מתבטלת או שמא לא מתפשט בכלל בדופן והטיפה עומדת במקומה.

הגהות רבינו פרץ יא: ומיהו בקושי יש להתיר ע"י נקיבת הקדירה, דהא אי אפשר שלא ינענע הכלי מעט ויגע הרוטב באותו מקצת כלי שנאסר, ולכן טוב להמתין שלא יגע בכלי עד שיצטנן. **והעולם נהגו** לאסור כשנפל בדופן שלא כנגד הרוטב, ודוקא כשנפל שלא לצד האש אבל לצד האש נהגו להתיר לפי שהאור שורפו ומיבשו מיד, ובלבד שיקנח מיד, ודוקא בטיפה בעלמא כגון דבר מועט אבל אם נפל רוב חלב אין להתיר אפי' כנגד האור אלא אם כן נפל כנגד הרוטב וע"י ס'. ומורי **הרב יחיאל** היה אומר בשם ריב"א שהיה מתיר גם שלא כנגד הרוטב ושלא כנגד האש על ידי ס' **בשעת הדחק** כגון בערבי שבתות עכ"ל, הגה"ה.

להלכה

כתב המרדכי (סי' תרעט) בשם **הר"מ** דאף על גב דשרינן התבשיל משום דאית ביה ששים פעמים ששים כנגד הטיפה, **לעולם הקדירה אסורה**, וכ"כ הגהות מיימוניות בפ"ט (אות ג) שהתבשיל מותר והקדירה אסורה.

סימן צב סעיף ה: טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפת לפנים, והוא כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן, והיא מפעפת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' כנגד הטיפה, הרי נאסר אותו מקום הקדירה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו, שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן.

פרי חדש יח: טיפת חלב כו'. ז"ל סמ"ק ... פירוש כיון דמספקא לן אי מתפשטת הטיפה הרבה או מעט, יש לנו לחוש אולי אינה

מתפשטת אלא עד שיעור לחלוחית מעט פחות מששים, וכיון שאין שם ששים נגד הטיפה נאסר הכל ונעשה חתיכת נבילה, לפיכך צריך להמתין עד שתצטנן.

ש"ך יט: א"צ אלא ס' כנגד הטיפה. היינו להתיר התבשיל, אבל הקדירה מ"מ אסורה ויערה מיד התבשיל בצד האחר, וכמ"ש הרב בס"ו וכ"פ הפר"ח יט.

ש"ך כז: ואז הקדירה הוי אסורה כו'. משום דחיישינן שמא לא פעפע הכל לפנים אלא נשאר משהו בדופן הקדירה.

ואין להקשות דילמא נשאר בדופן הקדירה ונתפשט ברוחב עד שאין בדופן ס' נגדה וא"כ יצטרך ס' בתבשיל נגד אותו דופן שנאסר, דאם איתא דנתפשט ברוחב נתפשט בכל עד ס', ואם לא נתפשט בכל הכלי מסתמא נכנס לפנים ונתבטל, ולכך התבשיל מותר.

אבל לענין הקדירה חיישינן שמא נשאר בה מעט בעובי שלא נכנס לפנים ואסורה, לכך אם בשל בקדירה תבשיל אחר דינו כמו בפעם הראשון וסגי בששים נגד הטפה אם נפלה כנגד הרוטב כמו בפעם הראשון, דהא ליכא למיחש אלא לשמא נשאר בה מעט וודאי לא נשאר יותר מטיפה, ומ"מ כיון דלא ידעינן כמה נשאר צריך בפעם השני ס' נגד כל הטיפה ודו"ק היטב ועיין באו"ה.

ט"ז יז: שמפעפת לפנים כו'. באו"ה כלל ל"א בשם סמ"ק כתב זה דרך ממה נפשך, אי מפעפע לתוך הרוטב הרי נתבטל הטיפה בששים ואם אינו מפעפע לתוכה ממה יאסר, מ"מ יערה התבשיל מיד ובצד השני שלא כנגד נפילת האיסור, ואל יניחו להצטנן כך מאחר שנפלה הטיפה כנגד הרוטב שמא יפעפע יותר עכ"ל, מבואר מזה דהקדירה אסורה ולא חשבינן כאילו נפלה לתבשיל אלא לענין היתר התבשיל לחוד. ורש"ל כ' פ' גיד הנשה סימן ל"ז בזה אף הקדירה מותר מן הדין לבשל בה בשר עוד, אלא שלכתחלה אסורה להשתמש בה אפילו בשר שנראה כאילו נאסר בחלב כו' עכ"ל, וכן נראה עיקר כמו שאזכיר בסמוך.

חכמת אדם כלל מה ב: ואם עבר ובישל בקדירה זו שהיה בו ששים בתוך מעט לעת דינו כמו בתבשיל ראשון, וצריך ששים נגד מה שנפל בבישול הראשון, אבל אם לא היה בתבשיל ראשון ששים נגד הטיפה, ואם כן נאסר התבשיל כולו ואוסר כל הקדירה, ואם כן צריך בתבשיל השני ששים נגד כל הכלי, ואין לך כלי שיהיה ששים בתוכו כנגד כל הכלי, ואם כן כל התבשיל אסור. וכ"פ הז"צ כה, כז.

ט"ז יח: והיא מפעפת. פי' אפשר שתפעפע ויש לחוש לזה.

ש"ך כ : הרי יאסר התבשיל. מיירי כשאין בתבשיל ס' כנגד אותו מקום הריקן, דהיינו **ס' פעמים ס"א פחות מעט** נגד הטיפה, לפי שהטיפה אסרה עד ס' א"כ עם הטיפה יש ס"א פחות מעט. ומ"ש הפוסקים דסגי בס' של ס' טיפין כמוהו נראה דלאו דוקא הוא ודוק. ונראה דמכל מקום אין לערות התבשיל דרך אותו מקום הקדירה, דאין לבטל איסור לכתחלה, ואפילו בקדרה חדשה נראה דאסור לערות דשמה אין מפעפע אלא במקצת הכלי ולא נתבטל מתחלה, ועכשיו כשעירה יבטל הטיפה. ומה שכי הרב בהג"ה דבקדרה חדשה בכל ענין א"צ רק ס' נגד הטיפה, ר"ל אם עירה בדיעבד סגי בס' נגד הטיפה לחוד, אבל מכל מקום לכתחלה לא יערה, והיינו דלא כתב אבל אם היא קדרה חדשה בכל ענין מותר לערות דהוי קאי אדברי המחבר, אלא ודאי כמ"ש.

פרי חדש כ : הרי יאסר התבשיל. פירוש כשאין בתבשיל ששים נגד הששים ואחד פחות מעט שנאסרו.

חוות דעת ביאורים טו : יאסר התבשיל. עיין ש"ך ס"ק כ' דבעינן ששים פעמים ששים ואחת פחות מעט, דלא כמו שכתבו הפוסקים **ששים פעמים ששים**, ע"ש. ולפענ"ד דברי כל הפוסקים נכונים, **ודברי הש"ך תמוהין מאד**, דלדבריו שסובר כשששים טיפין בשר פחות מעט בלעו טפה אחת חלב בעינן ששים ואחת פעמים ששים, הוא הדין אם כזית בשר בלע כזית חלב ונפל לתבשיל בעינן שני פעמים ששים לבטל השני זיתים בשר וחלב, ובהדיא מבואר בסימן זה סעיף א' גבי כזית בשר שנפל לחלב ונח היורה מרתיחה דלא מהני טעימה משום דחלב שבתוכה נעשה נבלה ונפלט לתבשיל, והרי יש כאן כזית בשר שבלע כזית חלב שנפל לתבשיל ואפילו הכי אין צריך רק פעם אחת ששים, כמבואר שם. ואפילו ששים ואחת זיתים חלב לא בעינן, רק ששים, ולא אמרינן הא כזית אחד מהנהו ששים זיתים נעשה נבלה ולא נשאר רק חמשים ותשעה של היתר ואין כאן אלא חמשים ותשעה זיתים של חלב היתר, ואפילו הכי מותר, ועל כרחך הוא מטעם דהבשר וחלב כיון שאין טעמן שוה מבטלין זה את זה, כמו שכתב הכרתי ופלתי שם (ס"ק ב).

חכמת אדם ה : ...ומכל מקום אפילו לא היה בתבשיל ששים פעמים ששים ואחת, ועירה התבשיל באותה צד ונאסר התבשיל, מכל מקום אם חזר ובישל תבשיל אחר בתוך מעת לעת ויש בו ששים פעמים ששים ואחת, מותר התבשיל ולא אמרינן בזה דכל הקדירה נעשית נבילה (עיין במנחת יעקב כלל נ"ו ס"ק ז'). וכ"פ הז"צ כט.

ז"צ לא : הא דשרינן בנפלה שלא כנגד הרוטב דיניחנה על שתצטנן ומותר, היינו דוקא אי איכא ס' כנגד הטיפה, אבל אי ליכא ס', התבשיל אסור דחיישינן שמא פעפעה הטיפה למקום הרוטב, או שהרוטב פעפע למעלה למקום נפילתה ונאסר התבשיל. פרי"ת סק"יג.

קדרה חדשה

סימן צב סעיף ה: ... הגה: ודוקא אם הקדירה ישנה. אבל אם היא חדשה, בכל ענין אין צריך ס' רק נגד הטיפה שנפלה עליה, כדלקמן סימן צ"ח גבי כף.

פרי חדש כב: אם הקדירה ישנה כו'. פירוש ובת יומא, דאי אינה בת יומא בבלוע לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה כיון דהוי נותן טעם לפגם, וכדלקמן בסימן צ"ח סעיף ה' ע"ש. וכ"כ הש"ך כב.

פרי חדש כג: אבל אם היא חדשה כו'. אף על גב דהכא הקדירה חשיבא כמו ישנה, שהרי מבשלים בה עתה בשר, מכל מקום סגי בששים ולא בעי ששים פעמים ששים **ממה נפשך**, שאם הבישול מפעפע למעלה הרי מתבטלת הטיפה בששים ואם הבישול אינו מפעפע למעלה אין כאן בלוע במקום הריקן לומר חתיכה נעשית נבילה, ואם עירה התבשיל דרך מקום הטיפה כיון שיש ששים נגד הטיפה שרי, ומיהו לכתחילה אסיר לערות וכמו שכתבתי בס"ק י"ט ע"ש. ודע דכל זה מיירי בקדירה מגולה, **אבל אם בעת נפילת הטיפה היתה מכוסה** לא שאני לן בין נפלה נגד התבשיל לנפלה במקום ריקן, ובכל גוונא בששים נגד הטיפה סגי ממה נפשך שאם אין הטיפה מפעפעת בפנים אינו אוסר ואם מפעפעת ונכנסת לפנים, כיון שהקדירה מכוסה ההבל עולה מהשולים לפיה ומערבת הטיפה בכל הקדירה ומתבטלת בששים, וכמו שכתוב לעיל בסעיף ב' ע"ש. ועיין לקמן בס"ק לג.

ש"ך כג: כדלקמן סי' צ"ד (צ"ח) גבי כף. ואף על גב דלכאורה ל"ד לכף, דהתם כיון שהיא חדשה וניער אחר כך בהקדירה א"צ ס' אלא כנגד מה שבלעה, אבל הכא הקדירה חשיבא כמו ישנה, שהרי מבשלים בה עתה בשר ונפל עליה טפת חלב בשעת בישול, מ"מ כיון שאתה בא לאסור דופן הקדירה מחמת הטפה ע"כ צ"ל שמא בישול אינו מפעפע בכל הכלי, ואם כן לא מפעפע נמי התבשיל למעלה ואם פעפע למעלה אם כן גם הטפה מתפשטת עד למטה, או י"ל דמיירי בקדירה חדשה שנפל עליה הטפה כשעדיין לא חם התבשיל, א"נ אחר שנפלי הטפה על הקדירה של מים נתנו בו הבשר וק"ל.

ז"צ לה: כל מ"ש בענין טי"ח שנפלה, אם כנגד הרוטב או חוץ לרוטב, כל זה הוא דוקא **אם היז סולדת במקום הנפילה**, אבל אם אין הי"ס במקום נפילת הטיפה, הכל מותר. חו"ד חי' יז, ופשוט הוא.

מנהג העולם

טור: וכבר נהגו העולם לאסור כשנפלת על הדופן שלא כנגד הרוטב, ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומייבשו, ודוקא בדבר מועט כגון טיפה אבל אם נפל הרבה אין להתיר אפי' אם נפל כנגד האש, אלא אם כן כנגד הרוטב ועל ידי ששים.

ב"י: הכל **בסמ"ק** והגהות מיימוניות פ"ט (ה"ט) ובמרדכי פרק ג"ה (שם). כתב האגור (סי' אלף רג) נפל כנגד האש אפילו שלא כנגד הרוטב הכל מותר שהאש שורפו.

פרישה כב: וכבר נהגו העולם לאסור כו'. קצת קשה, למה תלה זה במנהג? **ומורי ורבי פירש** לענין זה שאינו מועיל ששים לבטלה אלא הקדרה נאסרת, ולא מהני מה שרוצה להמתין עד שתצטנן. **ולי היה נראה** דמשום הכי תלהו במנהג, דאסור לערותו מפי הקדרה משום צד, דאילו לדינא כתב לפני זה דאסור לערות דרך אותו צד שנאסר לחוד, ואף על גב דכתב אחר זה דאין תקנה עד שיצטנן היינו לכתחלה ומשום גזירה, וקמ"ל דהמנהג הוא דאם ערהו בשום צד דאוסר התבשיל, והטעם דיש לחוש שהאיסור נמשך מצד לצד ולא בכל שטח הקדרה כ"א דרך רצועה, באופן דאין ששים נגדו.

דרכי משה ה: ובאיסור והיתר הארוך כלל ל"א (דין א - ב, ח - י) דהמנהג כספר המצות דכנגד הרוטב, לא בעינן אלא ששים נגד הטיפה, ומכל מקום טוב לערות הקדרה מיד לקדרה אחרת שלא כנגד הטיפה אלא בצד אחר, ושלא כנגד הרוטב המנהג לאסור ואין להקל, וה"ה אם בישל אח"כ מאכל בזו הקדרה דדינו נמי הכי עכ"ל. ולא נראה כן וכן כתב בהגהות שערי דורא (סי' נה ס"ק ח) בשם מהרא"י ז"ל. ועוד כתב בארוך כלל ל"א (דין ד) והגהות שערי דורא (שם) בשם מהרא"י, אבל אם היה כנגד האש אפילו אין ששים מן הרוטב כנגדו הכל מותר אפילו הקדרה עכ"ל.

סימן צב סעיף ו: נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש, מותר, שהאש שורפו ומייבשו, (ואז הקדירה נמי שרי). ודוקא בדבר מועט, כגון טיפה, אבל אם נפל הרבה, אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש, אא"כ כנגד הרוטב וע"י ששים. הגה: ואז הקדירה הוי אסורה אפילו יש סי' בתבשיל נגד הטיפה שנפלה, ויערה מיד התבשיל ממנו בצד אחר שלא כנגד הטיפה. ואם בשלו בקדירה תבשיל אחר, דינו כמו בפעם הראשון.

ש"ך כה: כשנפלה על הדופן כו'. נראה דדוקא בקדרה ישנה הוא דנוהגין לאסור כשנפל שלא כנגד הרוטב, ומטעם שכתוב באו"ה כלל ל"א ד"ג דחיישינן שמא עלה אח"כ פעם אחת רתיחת הקדרה ונגע

לאותו מקצת דופן הקדרה שנאסרה עכ"ל, אבל בקדרה חדשה ודאי דאם יש בתבשיל ששים נגד הטפה דלא נהגו איסור, דהא אפילו נגע בו אין כאן איסור, וכן אפילו בקדרה ישנה בת יומה ויש בתבשיל סי' פעמים ס"א פחות מעט נגד הטפה, בכל זה לא נהגו איסור והוא מותר לכולי עלמא, ומכל מקום ימתין עד שיצטנן.

ש"ך כח: ויערה מיד. בצד האחר ואל יניחו להצטנן כך מאחר שנפלה כנגד הרוטב, דשמא יפעפע יותר מכאן ואילך, ע"כ לשון או"ה.

ט"ז כ: נהגו העולם לאסור כו'. פירוש ולא מהני אפי' להניח עד שיצטנן, וכן משמע מאו"ה כלל ל"א שכתב וז"ל נהגו העולם לאסור התבשיל אפילו אם יש סי' בתבשיל נגד הטפה, דמאחר שנפל נגד הריקן אז ודאי מפעפע רק בדופני הקדרה לבדה, וחיישינן שמא עלה אח"כ פעם אחת רתיחת הקדירה ונגע לאותו מקצת דופן הקדירה שנאסרה, או שמא יגע בו עתה בעת העירוי קודם שתצטנן עכ"ל. ובפרישה משמע דמ"מ יש להתיר אפילו לפי המנהג להניח עד שתצטנן, ולא החמיר רק לערות קודם הצינון, והדברים ברורים כמ"ש וכן משמעות הת"ח כלל נ"ה.

ש"ך כד : נהגו העולם כו'. ומהרא"י דהיה אחרון וגדול בדורו ואיזן וחקר כל המנהגים כתב **דנהגים להתיר על ידי צינון**, כמו שכתוב בס"ה ומביאו בהגהת ש"ד ס"ס נ"ה, וכ"כ מהרש"ל באו"ש ובספרו שם. וכ"פ הפר"ח כד.

ז"צ לו : ... ולענין דינא העיקר הוא כמו שנהגו העולם **דלא מהני צינון** ואסור התבשיל שכן פסקו מרן ומו"רם ז"ל, והגם שהש"ך סק"כד ופר"ח סק"כד התירו, אנו אין לנו אלא דברי מלך ז"ל. וכן השכים הפר"ת סק"י. ומיהו בע"ש או בהפ"מ או בשביל אורחים יש להתיר, כדלקמן ס' ז.

בשעת הדחק

טור : ורבינו יחיאל היה מתירה בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפי' שלא כנגד הרוטב **אפילו שלא כנגד האש ע"י ס'.**

ביאור הגר"א לד : יש מי כו'.
סימן צב סעיף ז : יש מי שמתיר בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפילו שלא כנגד הרוטב, אפילו שלא כנגד האש, על ידי ס'. הגה : והכי נהוג (ארוך)...
אמרין בבלוע חנ"נ כלל... (מביא ראיה מחולין דף צז מבישל חלב בכלי בשרי שמביא גוי לטעום ...)

ש"ך ל : שלא כנגד הרוטב. ואז יניח עד שיצטנן וכמ"ש בס"ו, וכן כתב שם, והיינו אם אפשר אבל אם צריך מיד לצורך אורחים וכה"ג אין צריך להמתין עד שיצטנן, אלא יערה בצד האחר כן כתב מהרש"ל שם.

ט"ז כג : אפילו שלא כנגד האש. כתב רש"ל פרק גיד הנשה סימן ל"ז, מ"מ הקדירה אסורה דשמא לא מפעפע לפנים ואסור מקום הטיפה, ע"כ יערה אותו מצד אחר ואין צריך להמתין עד הצינון כיון שהוא ערב שבת. וכ"פ הז"צ מז.

✓ **סיכום**

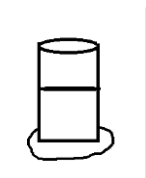
קדירה על האש :

- אם נפלה הטיפה כנגד התבשיל : צריך ס' כנגד הטיפה להתיר התבשיל. אבל הקדירה אסורה אפי' אם איכא ס' משום דחיישינן שמא לא מפעפע הכל בפנים.

- נפלה במקום הריקן : אם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, יאסר התבשיל. כל זה אם אין בתבשיל ס' פעמים ס"א פחות מעט כנגד הטיפה, אבל אם יש יותר, התבשיל מותר אם בדיעבד עירה התבשיל דרך אותו צד.
- וכל זה מיירי בקדירה מגולה, אבל אם היתה מכוסה, לא שנא בין נפלה נגד התבשיל לנפלה במקום ריקן, בכל גונא בס' נגד הטיפה סגי.
- גהגו לאסור...(סעיף ו) פירוש: שאם נפלה שלא כנגד הרוטב אסורה אפי' יש בתבשיל ס' נגד הטיפה, ולא מהני שהניחנה עד שתצטנן.
- בשעת הדחק, כגון בערב שבת, יש להתיר אפי' שלא כנגד הרוטב, אם יש ס'.

חלב שנשפך מכלי ראשון

נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע

דרכי משה ז: באיסור והיתר הארוך כלל ל"א כתב (דין ו) וה"ה אם נפל לארץ חלב והקרקע לחה והושיב בה קדרה רותחת, צריך ששים כנגד מה שאומדין שהיה חלב תחת הקדרה, וה"ה אם היה תחתיו שאר איסורין וכל הקדרות דין אחד להן להקל עכ"ל. **ובהגהות שיערי דורא** כתב סימן נ"ה, מעשה בא לפני הר"ם שנשפך רוטב חם מקדרת בשר רותחת, ושוב נתיישבה קדרה של חרס חולבת לתוך אותו רוטב על הקרקע, והתירו כי אמר אפילו היה אותו רוטב בכלי והושמה קדרה חולבת בתוכו קי"ל כלי שני אינו מבשל ... עכ"ל. וזה שלא כדברי האיסור והיתר הארוך ...

סימן צב סעיף ז: ... הגה: ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע, והעמידו עליו קדירה חמה; אם מה שנשפך אינו אצל האש, לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדירה אסורה דבולע קצת, והתבשיל מותר, דתתאי גבר ...

ש"ך לא: קדרה חמה כו'. לאפוקי צוננת דאפילו הקדירה מותרת.

ש"ך לב: אינו אצל האש. **דאם הוא אצל האש** והוא חם, פשיטא דהוי ככלי ראשון ועדיף מיניה, ואפילו העמידו עליו קדירה צוננת הכל אסור אפילו התבשיל.

פרי חדש ל: לא הוי רק כלי שני כו'. פירוש ואף על פי שהיד סולדת בו התבשיל מותר, דאי אין היד סולדת בו לא מקרי כלי שני. ולפי מה שהעליתי בסימן ס"ח ס"ק י"ח כל זמן שהחלב רותח בכדי שהיד סולדת בו אוסר הקדרה וכל מה שבתוכה עיין שם.

ז"צ נח: ואפי' אם הקדרה היא חום דכ"ר והחלב הנשפך הוא כלי שני ואפי' היס"ב, אפי"ה התבשיל מותר כמו שפסק רמ"א ודלא כמי שאסר, דכיון דהוא חום דכלי שני אמרינן תתאה גבר. מש"ז כה ודלא כהמנ"י שם ער"ה אות יג.

חכמת אדם טו: וכן אם הנשפך הוא צונן ובמקום צונן, אלא **שהקדירה שנשפך תחתיו הוא עומד אצל האש** (כן הוא בים של שלמה ואיסור והיתר), מחמת רתיחת האש שאצלה אי אפשר לומר תתאה גבר, כי חום העליון שבקדירה מרתיח התחתון ואינו מניחו להתקרר ובולע שפיר ואוסר כולו וצריך ששים, ולא אמרינן תתאה גבר אלא כשהעליון אינו עומד אצל האש. וכ"פ הז"צ נז.

חכמת אדם יח: ואם לא ראה בשעה שזב אלא שמצא שקרקע הכירה הוא לח מקדירה זו לזו, אבל אינו יודע אם נגע בקדירה אחרת או לא וגם אינו יודע כמה זב, נראה לי דאפילו שניהם עומדים אצל האש מותר דהוי ספק ספיקא, ספק שמא לא הגיע עד הקדירה השניה ואם תמצא לומר שנגע שמא היה ששים, ופשיטא דלא מחזקינן איסור אם לא ראה כלל שזב. וכ"פ הז"צ ס.

✓ סיכום

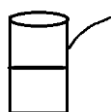
אם נשפך חלב חם (אפי' יד סולדת בו) על גבי קרקע והעמידו עליו קדירה, החלב הוי כלי שני ותתאה גבר :

- אם הקדירה צוננת הכל מותר,
 - אם הקדירה חמה, התבשיל מותר והקדירה אסורה משום שבולעת קצת,
 - אם הקדירה עומדת על האש, אפילו התבשיל שבה אסור אם אין ששים נגד מה שתחתיו.
- כל זה אם מה שנשפך אינו אצל האש. אבל אם החלב הנשפך הוא אצל האש, הוי החלב ככ"ר : הכל אסור אם אין ס' נגד מה שתחת הקדירה.

קילוח מכלי ראשון

תרומת הדשן סימן קפ"א : קדירה מלאה חלב רותח שפותה אצל האש על הכירה, ומחמת הרתיחה יצא חלב למעלה מאוגני הכלי, והיה נזחל ונמשך בקילוח בלי הפסק דרך דופני הקדירה על גבי הכירה, עד שהגיע אצל בשר שהיה ג"כ על גבי הכירה, יראה דאם היד סולדת בחלב במקום שנגע בבשר חשיבי כהאי גוונא עירוי מכלי ראשון ונאסר הבשר.

ב"י סימן צא : כתוב בתרומת הדשן סימן קפ"א ... ונראה דעל כרחך הבשר היה צונן, דאל"כ למה הוצרך לומר שחלב חשיב עירוי מכלי ראשון, הא אפילו היה צונן גמור הוה אסר לבשל משום דהוה צונן לתוך חם, וכיון שכן על כרחך צריכין לומר דנאסר הבשר, לא ליאסר הכל קאמר אלא דוקא כדי קליפה, דהא חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה.

דרכי משה ז : ... ועוד נ"ל דדוקא בכהאי גוונא מחשיב ככלי שני אבל אם נשאר הקדירה ג"כ אצל האש או בלא אש רק שהיה שם בשעה שנשפך הרוטב אסור דהוי כעירוי כמ"ש בתרומת הדשן ... וכתב בית יוסף סימן צ"א ונראה ...

סימן צב סעיף ז : הגה : ... וקלוח מן הקדירה רותחת שהלך אל קדירה צוננת, אם נפסק הקלוח מן הקדירה הרותחת קודם שהגיע אל הצונן, הוי נמי ככלי שני (כך משמע בשערים מתשובת מוהר"ם). ואם לא נפסק, הוי כעירוי והקדירה הצוננת נאסרה, אם היד סולדת בקלוח הנוגע בקדירה, והתבשיל שבתוכה שרי, דאין עירוי אוסר רק כדי קליפה. אבל אם הקדירה היא חמה, והוא כלי ראשון, וכ"ש עומד אצל האש, אפילו הקלוח הוא צונן, הכל אסור, דתתאי גבר, והוי כצונן לתוך חם דכולו אסור, כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א.

ש"ך לד : הוי כעירוי. כלומר דלא אמרינן שנתקרר כיון שנזחל על גב הכירה, והכי איתא בתרומת הדשן שם, מיהו היינו דוקא כשהיד סולדת בו והכי איתא בתרומת הדשן שם, ופשוט הוא.

ש"ך לה : דאין ערוי אוסר רק כדי קליפה, ולכן אפילו יש בקדרה תבשיל דשייך ביה קליפה אין צריך לקולפו, דהקדרה הוי כמו קליפה וכ"כ מהרש"ל שם.

כה"ח פז : בהגה. דאין עירווי אוסר רק כד"ק. וא"כ מ"ש והקדרה הצוננת נאסרה וכו' היינו בכד"ק. וא"כ אם בשל בה בתוך מעל"ע קודם הגעלה בדיעבד בהפ"מ יש להכשיר, כמ"ש לעיל סי' צ"א או' כ"ע יעו"ש.

✓ סיכום

בקילוח חלב מקדירה רותחת שהלך אל קדירה בשרי צוננת :

אם נפסק הקילוח קודם שהגיע אל הקדירה, הוי כלי שני, והכל מותר.

אם לא נפסקה הקילוח, הוי כעירווי מכלי ראשון שאוסר רק כדי קליפה :

- אם היד סולדת בקילוח, הקדירה אסורה והתבשיל מותר,

- אם אין היד סולדת, הכל מותר.

אם **הקדירה בשרי חמה והוא כלי ראשון**, וכ"ש עומד אצל האש, אפי' הקילוח הוא צונן הכל אסור,

דתתאה גבר והוי כצונן לתוך חם דכולו אסור.

טיפה שנפלה על גבי כיסוי של קדרה

ב"י : כתוב **בהגהת שערי דורא** (סי' נו ס"ק א) טיפה שנפלה על כיסוי של קדרה ושהה הכיסוי על הקדרה לאחר שנפלה עליו הטיפה, אפילו הכי התבשיל מותר, אם הרוטב הוא ששים כנגד הטיפה, ולא אמרינן שצריך ששים כנגד כל הכיסוי.

דרכי משה י : וכן כתב באיסור והיתר הארוך כלל ל"א (דין יא) דאם נפלה טיפה על כיסוי קדרה דינו כדין נפל על הקדרה נגד הרוטב, והיינו אם התחיל הקדרה להרתיח פעם אחד, דאז עולה הרתיחה עד הכיסוי עכ"ל.

סימן צב סעיף ז : ... הגה : ... טפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה, דינה כנפל על גבי קדירה נגד הרוטב, והוא שהתחילה הקדירה להרתיח, דאז עולה הזיעה תמיד ומגיע אל הכיסוי ויורד משם אל הרוטב.

ש"ך לו : והוא שהתחיל הקדרה להרתיח. אבל לא התחיל להרתיח, לא נאסר מה שבקדרה כלל, אף אם

אין בו ס', דעדיין הוי כצונן ואינו מפעפע למה שבקדרה עכ"ל ת"ח שם דין ד'.

ט"ז כח : והוא שהתחיל הקדירה להרתיח כו'. בת"ח כלל נ"ה סיים ע"ז ונ"ל אם לא התחיל להרתיח ונפל על הכיסוי לא נאסר מה שבקדרה כלל, אף אם אין בו ס', דעדיין הוי כצונן ואינו מפעפע למה

שבקדירה עכ"ל, ונ"ל דלגבי הכיסוי עצמו חשיב כרותח והיא אסורה כיון שמונחת על הקדירה אצל האש, וכן יש לפרש לשון הת"ח בזה. ובעיקר דין זה שכתב רמ"א כאן דינו כנפלה על גבי הקדירה, רש"ל (פרק כל הבשר סימן מ"ו) חולק על זה וכתב נהי דהרתיחה עולה עד הכיסוי מ"מ הרוטב אין מצטרף עמה, וא"כ אם אין בכסוי ס' נגד האיסור שנפל עליה נעשה הכיסוי נבילה עכ"ל, וכן מסתבר לע"ד דשאני בקדירה נגד הרוטב שהרוטב עצמו הוא תמיד שם, מה שאין כן בכסוי שמא באותו פעם שנפלה הטיפה לא עלתה הרתיחה עד הכיסוי ממש, וספיקא דאורייתא לחומרא רק באיסור דרבנן יש להקל בזה נלע"ד.

פרי חדש לג : דינה כנפלה על גבי קדירה נגד הרוטב כו'. ומהרש"ל חולק בזה ... והסכים עמו בט"ז (כח) ... **ודברי ההג"ה עיקר** ממה נפשך, דאי מפעפעת הטיפה לפנים הרי הבל הקדירה עולה עד הכסוי ומערב ומוליך הטיפה בכל הקדירה, ולא חיישינן אולי לא עלה באותו פעם כדמוכח בהדיא מדין ניער וכיסה שנתבאר לעיל בסעיף ב' ע"ש, ואם אינה מפעפעת לא נאסר מה שבקדירה.

ז"צ סו : בהגה טיפה הנופלה ע"ג כסוי דינה כנפלה ע"ג קדרה נגד הרוטב יכו'. ואם יש ס' בתבשיל נגד הטיפה, התבשיל מותר, וכן עיקר דלא בעינן ס' כנגד כל הכיסוי. פרי"ח סק"לג, ודלא כרש"ל וט"ז סק"כח שאוסרים. חכ"א שם אות ט.

ז"צ סז : אבל הכסוי לעולם אסור כמו בנפלה ע"ג קדרה נגד הרוטב, שהקדרה אסורה. תו"ח כלל נו דין ד או"ה כלל לא. ומיהו יש הפרש בכסוי מן הקדרה שנפל עליה כנגד הרוטב, דהגם דהקדרה אסורה מ"מ אם בשל בה פעם אחרת אם יש ס' בהתבשיל הב' כגד הטיפה, התבשיל מותר כמבואר לעיל בהגה סוף סעי' ו, אבל בכסוי חיישינן שמא לא עלתה הרתיחה כלל ונעשה נבילה, ואם בשל בו פעם אחרת צריך ס' כנגד כל הכסוי. מש"ז כח.

פרי חדש לד : והוא שהתחיל הקדירה להרתיח. אבל לא התחיל להרתיח, לא נאסר מה שבקדירה כלל אף אם אין בו ששים, דעדיין הוי כצונן ואינו מפעפע למה שבקדירה, תורת חטאת (כלל נה דין ד). והכסוי אם היד סולדת בו נאסר ואז לא סגי ליה בהדחה בעלמא. וכ"פ הז"צ סט.